

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

1602

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Miroslav Šeparović, predsjednik, te suci Andrej Abramović, Snježana Bagić, Branko Brkić, Mario Jelušić, Lovorka Kušan, Josip Leko, Davorin Mlakar, Rajko Mlinarić, Antun Palarić i Miroslav Šumanović, odlučujući o prijedlogu za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti zakona s Ustavom Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.), na sjednici održanoj 13. lipnja 2017. donio je

ODLUKU

I. Utvrđuje se da je članak 6. Zakona o porodnom dopustu majki koje obavljaju samostalnu djelatnost i nezaposlenih majki (»Narodne novine« broj 24/96., 109/97., 82/01. i 30/04.) u razdoblju od 3. travnja 1996. do 31. prosinca 2008. bio u nesuglasnosti s člankom 14. stavkom 1. i člankom 62. Ustava.

II. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

Obrazloženje

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Zakon o porodnom dopustu majki koje obavljaju samostalnu djelatnost i nezaposlenih majki donio je Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na sjednici održanoj 15. ožujka 1996. Proglasio ga je predsjednik Republike Hrvatske odlukom broj: 01-96-605/1 od 20. ožujka 1996. Objavljen je u »Narodnim novinama« broj 24 od 26. ožujka 1996., a stupio je na snagu 3. travnja 1996., osim članka 3. stavka 2. koji se primjenjuje od 1. siječnja 1996.

1.1. Zakon o porodnom dopustu majki koje obavljaju samostalnu djelatnost i nezaposlenih majki (u daljnjem tekstu: ZoPDM) je mijenjan odnosno dopunjavao tri puta, i to:

– Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o porodnom dopustu majki koje obavljaju samostalnu djelatnost i nezaposlenih majki (»Narodne novine« broj 109/97.);

– Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o porodnom dopustu majki koje obavljaju samostalnu djelatnost i nezaposlenih majki (»Narodne novine« broj 82/01.);

– Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o porodnom dopustu majki koje obavljaju samostalnu djelatnost i nezaposlenih majki (»Narodne novine« broj 30/04.).

1.2. Osporeni članak 6. ZoPDM-a nije bio izmijenjen i dopunjen.

2. Prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 6. ZoPDM-a na temelju članaka 38. i 56. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 99/99., 29/02. i 49/02. – pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), podnijela je 28. prosinca 2009. Diana Topčić-Rosenberg iz Zagreba, koju zastupa Javorko Novak, odvjetnik u Zajedničkom odvjetničkom uredu Pracny i Novak u Slavonskom Brodu (u daljnjem tekstu: predlagateljica).

3. Člankom 125. alinejom 3. Ustava propisano je:

»Članak 125.

Ustavni sud Republike Hrvatske:

(...)

– može ocjenjivati ustavnost zakona te ustavnost i zakonitost drugih propisa koji su prestali važiti ako od tog prestanka do podnošenja zahtjeva ili prijedloga za pokretanje postupka nije prošlo više od godine dana,

(...)«

Člankom 56. stavkom 1. Ustavnog zakona propisano je:

»Članak 56.

(1) Ustavni sud može ocjenjivati ... ustavnost i zakonitost drugog propisa, odnosno pojedinih njihovih odredaba, iako su oni prestali važiti, ako od tog prestanka do podnošenja ... prijedloga za pokretanje postupka nije proteklo više od godinu dana.

(...)«

3.1. Prije predlagateljčinog podnošenja prijedloga, šesti (6.) saziv Hrvatskog sabora donio je na 5. sjednici održanoj 9. srpnja 2008. Zakon o roditeljskim potporama. Proglasio ga je predsjednik Republike Hrvatske odlukom od 15. srpnja 2008. Objavljen je u »Narodnim novinama« broj 85 od 21. srpnja 2008., a stupio je na snagu 1. siječnja 2009., osim članka 9. koji je stupio na snagu na dan prijama Republike Hrvatske u Europsku uniju, 1. srpnja 2013.

Članci 64. i 65. Zakona o roditeljskim potporama (u daljnjem tekstu: ZoRRP/08) glase:

»Članak 64.

Na dan stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Zakon o roditeljskom dopustu majki koje obavljaju samostalnu djelatnost i nezaposlenih majki ('Narodne novine', broj 24/96., 109/97., 82/01. i 30/04.) te odredbe Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ('Narodne novine', broj 85/06., 105/06., 118/06., 77/07., 111/07. i 25/08.) u dijelu u kojem su u suprotnosti s odredbama ovoga Zakona.

Članak 65.

Ovaj Zakon objavit će se u 'Narodnim novinama' i stupa na snagu 1. siječnja 2009., osim članka 8. koji stupa na snagu na dan prijama Republike Hrvatske u Europsku uniju.«

Iz navedenog slijedi da je ZoPDM prestao važiti 1. siječnja 2009., kada je stupio na snagu ZoRRP/08.

Prijedlog predlagateljice podnesen je unutar roka propisanog člankom 56. stavkom 1. Ustavnog zakona.

3.2. Ustavnom sudu bili su podneseni prijedlozi drugih predlagatelja za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom pojedinih odredaba osporenog ZoPDM-a, pri čemu osporeni članak 6. ZoPDM-a prije nije bio predmet ocjene suglasnosti s Ustavom.

II. OSPORENA ZAKONSKA ODREDBA

4. Osporenim člankom 6. ZoPDM-a bilo je propisano:

»Članak 6.

Prava utvrđena ovim Zakonom može koristiti pod jednakim uvjetima posvojitelj djeteta ili osoba kojoj je na temelju rješenja tijela nadležnog za poslove socijalne skrbi, dijete povjereno na čuvanje i odgoj.«

III. PRIGOVORI PREDLAGATELJICE

5. Predlagateljica smatra da je osporeni članak 6. ZoPDM-a nesuglasan s člancima 3., 14. stavkom 1., 61., 62. i 63. Ustava.

Navodi da su majke koje obavljaju samostalnu djelatnost u pogledu ostvarenja prava na posvojiteljski dopust prema ZoPDM-u stavljene u neravnopravan položaj s majkama koje su zaposlene kod drugih poslodavaca prema Zakonu o radu (»Narodne novine« broj 137/04. – pročišćeni tekst i 68/05. – odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-2766/2003 i dr. od 24. svibnja 2005.; u daljnjem tekstu: ZoR).

Pri tome navodi:

»Dakle, majka koja je zaposlena kod nekog poslodavca i koja posvaja dijete od 4 godine starosti imati će pravo na porođiljni dopust od 270 dana, dok majka koja je samostalna djelatnica ili obrtnica navedeno pravo neće imati, budući da za nju vrijedi poseban zakon koji joj daje manje pravo od Zakona o radu.

O tome koliko je važno posvetiti se usvojenom djetetu od 4 ili 6 ili 8 godina, koje dolazi u za njega potpuno novu sredinu i novu obitelj nije potrebno govoriti. Slobodno vrijeme posvećeno zajedničkom boravku i druženju, kako bi došlo do potpune adaptacije novog djeteta i nove majke potpuno je nužno. Stoga je naravno zakon o radu predvidio upravo navedenu situaciju koja omogućuje upravo zato majkama da unatoč tome što su djeca starija od 1 godine, koriste tih nekoliko mjeseci da bi se posvetili jedno drugome.

(...)

Kako se navedenim propisom obrtnici i samostalni djelatnici stavljaju u bitno nepovoljniji položaj od drugih zaposlenih, podnositeljica smatra da je povrijeđena jedna od najviših vrednota Ustava RH – jednakost, utvrđena čl. 3 Ustava RH.

Čl. 14. Ustava RH utvrđuje jednakost svih neovisno o njegovom društvenom položaju ili drugim osobinama, dok se spornim propisom slobodne profesije i obrtnici stavljaju u nepovoljniji položaj, kako statusno tako i materijalno, od zaposlenih kod drugih poslodavaca, na koje se u ovom pogledu primjenjuje čl. 74. Zakona o radu. Privatni poslodavci obavezni su kao i svi drugi plaćati zdravstvene i mirovinske doprinose na svoje prihode, a kada se radi o njihovim pravima, u ovom slučaju pravo na plaćeni porođiljni dopust za posvojitelja i nakon što dijete napuni godinu dana, privatni poslodavci i obrtnici na temelju spornog propisa nemaju ista prava kao ostali zaposleni.

Posebno se čl. 61, 62 i 63 Ustava RH štite prava roditelja i djece, osigurava se posebna pažnja na njihov odgoj i dostojan život.

Spornom odredbom naravno, djeca posvojena od strane obrtnice ili slobodne djelatnice stavljaju se u neravnopravan položaj. Njihova majka nema pravo boraviti s njima jedan period nakon usvojenja, posvetiti im tih nekoliko mjeseci u potpunosti, kao što to temeljem Zakona o radu ima majka zaposlena kod drugog poslodavca.«

Zaključno, predlaže usvajanje svojeg prijedloga i poništenje odnosno podredno ukidanje osporenog članka 6. ZoPDM-a.

IV. MJERODAVNE ODREDBE USTAVA